

4.4.2016 Večer

Stran/Termin: 8

Naslov: Enga direktna! Butn, butn!

Naklada: 31.150,00

Avtor: MELITA FORSTNERIČ HAJNŠEK

Površina/Trajanje: 922,03

Rubrika/Oddaja: KULTURA

Žanr: POROČILO

Gesla: PREŠERNOVO GLEDALIŠČE KRANJ, VESNA JEVIKAR, PETER MUSEVSKI, MIHA

Enga direktna! Butn, butn!

Emil Filipčič in Marko Derganc: Butnskala, režija Vito Taufer, Prešernovo gledališče Kranj in Slovensko mladinsko gledališče Ljubljana, ogled predstave 31. marca v SMG

MELITA FORSTNERIČ HAJNŠEK

Poslušali smo, študentarija takrat, Ereš, poznali od blizu tisti blok, kjer je v kleti oddajal, najbolj pa smo čakali na Fileta in Dergija. Vse sobote v aprilu in maju 1979. Bila sta najbolj odbita Ljubljanačana. Ob Blažu Ogorevcu in njegovem nenadkriljivem literarnem žurnalizmu. Pa saj je bil v neki zvezi tudi z butnskalce-ma ... Tisti, ki so ju kdaj videli na snemanju za Bežigradom ali ob črnuškem mostu, s težkim prenosnim magnetofonom Ufer, tega niso nikoli pozabili. Koliko imitatorjev in epigonov sta samo rodila do današnjega ... Od Gagaja do današnjih precej ubornejših standuperjev ... Tako, kot smo butnskalske meta-fore tiste čase znali na pamet, se je kasneje vzhodneje usedel edinole še Partljičev Kulak.

Danes nostalgijo po tistih analognih časih spremlja močna doza ponosa nad soudeležbo in imenitnim statusom žive priče. Nezasluženo sicer, a sila spomina je neomajna.

Butnskala je bila torej najprej radijska igra Radia študent, kulna, improvizirana. Ljubljanaščine smo se učili in jo najbolje prenašali skozi butnskalščino. Vsi smo se drli "Enga direktna" in "butn, butn"! Dve leti kasneje je bila

studijsko zrežirana. Sledila sta manj posrečen film v režiji Francija Slaka leta 1985 pa silno popularen strip Marka Derganca leta 2014, ki je pomenil prvi veliki revival, in zdaj v kranjsko-ljubljanski koprodukciji še gledališka predstava. Vsa agregatna stanja, vsi žanri pašejo butnskalcem, tem fanatičnim, zadetim, prikrajšanim, travmatiziranim novodobnim Butalcem, ki se - terapevtsko pač - butajo v skalo in z okrvavljenimi beticami predstavljajo eno veliko deformirano, a složno družino, ki jo vodi Eminenca. Imajo vse, notranje in zunanje sovražnike, svoje male in velike nastranosti, predvsem pa so tako slovenski. Še zmeraj in vedno bolj.

V 37 letih od nastanka je Butnskala ohranila naboj in še vedno predstavlja dovolj subverziven material, po zaslugi režiserja Vita Tauferja, njegovega asistenta, študenta Jana Krmelja in dramaturginje Marinke Poštrak, za prodorno, silovito, režijsko domišljeno, precizno kolektivno uprizoritev, prepolno drobnih igralskih bravur. Take visokoenergetske skupinske igre že dolgo ne. Taufer ni le prvi "fileolog" oziroma filipčičolog v deželi, saj je uprizoril že tri četrtine Filipčičeve dramatike skozi čas, je tudi tisti režiser, ki butnskalščino obvlada in

čuti "u nulo". To udarja iz vsakega prizora in nenavadno, da Butnskala ni bila ugledališčena že kdaj prej, saj je vendar prapočelo dramatike Emila Filipčiča. Vse je v njej - od kolobocije žanrov in množice likov do gostega, gibkega, asociativnega jezika.

Nič je niso aktualizirali za teatrsko rabo, tudi radijske predloge so se precej držali. Pa saj groteskna, absurdna politična satira o polariziranem, razdvojenem slovenstvu skozinskoz funkcionira kot naša realnost. Kaj vse odčitavamo danes v Butnskali, v konfliktu med butnskalci in frotisti, boju s steklimi lisicami, rdečimi in belimi? Vse postpostzablode slovenskega absurdistana nekoč in danes so v njej. In za čuda še vedno funkcionirajo. Na svoj ludistično-absurdni način, a vendarle.

Največja vrednost predstave je, da Taufer ničesar dobesedno ne aktualizira, nobenih direktnih ali cenenih aluzij na današnje politike in prilike. Hvala bogu. Tudi igrati zgolj ludizem bi bilo premalo. Kermaunerjevo priseganje nanj v zvezi s Filipčičevo dramatikoj je bil itak teoretikov beg od resničnih družbenopolitičnih osti, s katerimi je tekst prepikaval (tedanjo in vsečasno) ideološko okostenelost. Povojni poboji, zablude komunizma pa tudi neoliberalnega postsocializma so v drami, in kar je vir največjega občudovanja, je Filetovo preroštvo glede politične geografije in delitve moči. Napad na Grčijo denimo, ki ga

napove Fanči, je res srhljivo preroški za leto 1979.

Igra je navdušujoča. Prvi prizori, ko butnskalska čreda družno vpije pred zaletom v skalo, so izjemni v popolni koncentraciji vsakega posameznika v gruči in unikatni v nori kolektivni energiji, ki buta z odra.

Samo lik Ervina Kralja, ki je sicer v primarni Butnskali ontološko silno pomemben, je v interpretaciji in celotni prezenci **Matije Vastla** bled, preveč brezstrasten in premočrten. Edini ponesrečen lik v bistvu. Če ga primerjamo z radijsko različico, absolutno preveč brezizrazen. Tudi

*Taufer ničesar
dobesedno ne
aktualizira,
nobenih direktnih,
cenenih aluzij na
današnje politike
in prilike*

Eminenca **Mihe Rodmana** ni posrečena izbira, njuejdževski lider z blaziranim glasom je sicer čisto posedanjen vodja tropa, a Filetov radijski eminentnejši je še vedno preveč nepozaben.

Mojca Partljič, edina gostja v kranjsko-ljubljanskem ansamblu, je kot tragično žrtvovana Mici imenitna v svojem humorno-tragičnem verizmu. Publika rezgeta ob njenih nedolžno banalnih, a tudi zvutih eskapadah. **Dario Varga** kot topoumni Valentinčič, zategnjeni butnskalc, ki preide pot od mediokritete, ki ga butanje nikakor ne popelje v višje sfere zavesti, preko notranjega ministra Butnskale do amfibije, je odlično izrisal cel lok karakterjev. Njegova golota dvoživke na koncu je pretresljivo komična. **Peter Musevski** je kot robustno povprečni Marjan odličen in tudi **Vesna Jevnikar**, generalska Fanči, ki s poroko s Kuglo (**Borut Veselko**) za silo razreši zagatno dogajanje. Histerični Profesor **Blaža Šefa** z verbalno drisko je prepričljiv, čeprav spet manj za tiste, ki pomnimo radijsko verzijo.

Gledališki list ponuja odlične analize, zlasti mladih teoretikov, ki so preštudirali kompletne referenčni okvir od Kocbeka, Kermaunerja do Miklavža Komelja.

Predstava se vpisuje v tukajšnji kulturni spomin z vso kredibilnostjo visokokvalitetne komedije našega časa s krvavo grotesknimi primesmi polpreteklosti. **Butnskala** še ne bo fosilizirala. Še zlepa ne.

GLEDALIŠKA KRITIKA

Tudi v Butnaskali ni šlo brez bodeče žice. Foto: Peter UHAN

Mici je prepričljivo poustvarila Mojca Partljič. Foto: Peter UHAN